

Недавна изненадна оставка гувернера Народне банке Србије Радована Јелашића затекла је и јавност и економисте, од којих је већина тај потез схватила као резултат притисака увозничког лобија и појединих политичара. Иако је Јелашић свој одлазак објашњавао „личним разлозима“, стручњаци су износили мишљења да је он већ дуже време био под сталним притиском банкара, увозника, који су се због пада вредности динара суочили са поскупљењем увоза, и презадужених предузећа којима су повећане рате за отплату дугова. Сви они који су због слабљења динара дошли у неприлике, усмерили су своје критике превасходно на гувернера, који је упорно бранио монетарну политику коју је водио.

Одлазак под притиском

У последње време било је много жалби да је НБС трошила мало девизних резерви на одбрану курса динара, док је флексибилна каматна политика у правцу слабљења динара сметала многим привредницима, а и држави. Поред тога, према мишљењу Ивана Николића, сарадника Економског института изнетом на сајту www.ekonometrija.org, политка гувернера је постала и сметња приватизацији великих јавних предузећа и амбицијама највећих приватних компанија да што је могуће пре пронађу стратешке партнере. Према Николићу, претпоставка је да је због тога донета одлука да се у наредним месецима води политика фиксног режима девизног курса, па и ап्रेसијације динара, те је стога потребан гувернер који би се побринуо да до краја године девизни курс остане стабилан. Саша Ђоговић, сарадник Института за истраживање тржишта (ИЗИТ) изнео је мишљење да је Јелашић отишао због сукоба око даљег вођења економске политике. По њему, с једне стране Министарство економије је тражило стимулисање текуће потрошње, што подразумева трошење девизних резерви за те потребе, док је с друге стране Јелашић заговарао већу штедњу и стимулисање извоза путем пада курса динара. Показало се да је Влада заједно са увозничким лобијем и трговцима била јача, а оставка гувернера је изазвала очекивања да ће се повести политика фиксiranог курса, и коришћења девизних резерви, а да ће се најављеним кредитима остварити привидна стабилност и виртуелно побољшати куповна моћ грађана, што би имало ефекат на краћи рок. Науспрот таквим мишљењима, Јелашић је изјавио да ће до избора свог наследника наставити да води исту монетарну политику, а из Владе су такође стигла уверавања да неће доћи до промена, пошто, како је саопштено, Србија има макроекономски програм који је базиран на буџету и договору са ММФ-ом. Одлазећег гувернера похвалио је иначе и министар Млађан Динкић, који је рекао да није очекивао његову оставку и да ће му без Јелашића бити далеко теже да ради, пошто је он шест година стабилном монетарном политиком "чувао леђа Влади." Поред Динкића, и остале колеге из Владе одали су признање гувернеровој досадашњој политици, и, како је саопштавано, томе што

је био спреман да се супродстави јаким економским лобијима.

У ситуацији када српске привреда посрће на свим пољима, похвале Јелашићу звуче прилично апсурдно, посебно што је управо досадашња политика Народне банке Србије, уз масовну приватизацију, омогућила досадашњи концепт „привредног развоја“ по систему продај-позајми-потроши, који је Србију довео до ивице пропасти. Ову политику почели су да критикују чак и њени креатори из ММФ-а, који су нашим економским властодршцима, заслепљеним својом уобразиљом величине, сугерисали да је време да се мења. Јелашићу се, поред виле на Сењаку, на терет ставља и то што је НБС годинама водила политику врло високих камата на своје благајничке записе чима је привлачила шпекулативни капитал из иностранства и тиме вештачки одржавала стабилност курса динара, и да је таква политика прецењеног динара била у старту промашена, и само омогућила огромне профите банака.

За гувернера Јелашића се не може рећи да је икада био у опозицији српској владајућој елити, коју је критиковао само да би скретао пажњу да се аранжмани са ММФ-ом, којима је између осталог предвиђена и продаја свих јавних и комуналних предузећа, од „Јата“ и „Телекома“ до локалних водовода, не одвија по предвиђеном плану, односно предвиђеном брзином. Сам аранжман са Међународним монетарним фондом делом је проузроковао садашњу трагедију привреде, јер док су формални циљеви били контролисана инфлација и стабилност цена, њиме је омогућено стварање великих социјалних разлика и богаћење једног слоја људи преко банкарског система и финансијског сектора, фондова, лизинг-кућа и банака. Мора се ипак рећи да је грађанима Србије Јелашић говорио да је прошло време трошења попут оног из осамдесетих, и да инфлација неће појести дугове, како се то дешавало деведесетих. Јелашић је настојао да увери грађане Србије да им следи период када ће морати да раде као Јапанци а да троше као кактуси у пустињи, што наравно није било баш пријатно чути, али је бар било истинито. То наравно не значи да је бивши гувернер био много забринут за судбину нације суочене са ММФ-ом, Светском банком и Вашингтонским консензусом. Он је у потпуности био саставни део српске транзиционе елите, а оставка је знак да је за њега по први пут за постало мало „густо“, пошто се елита сада спремна да се у интересу очувања свога положаја донекле занемари обавезе према ММФ-у, а преостале домаће ресурсе искористи ради спашавања домаћих великих бизнисмена. Сходно томе, је чак и Јелашић, онакав какав јесте, постао сметња.

Без јаког гувернера

После Јелашићеве оставке у јавности су се појавиле претпоставке ће се после његовог

одласка повести монетарна политика у интересу тајкуна, а да су могући кандидати за његовог наследника банкар Гوران Питић и Владимир Чупић, Душан Вујовић, главни економиста Светске банке, Весна Арсић, државна секретарка у Министарству економије, Кори Удовички, некадашња гувернерка и Дејан Шошкић, садашњи председник Савета НБС. Убрзо се показало да је Шошкић, званично нестраначка личност, а незванично кандидат ДС, највероватнији будући гувернер, а њега је званично предложио Мирко Цветковић. Дејан Шошкић је иначе ванредни професор на Економском факултету, где је докторирао 1999, а поред Економског факултета, раније је предавао и у САД. Три пута је боравио у Америци на специјализацији из области финансијских тржишта. У његовој биографији стоји и да је био специјални саветник за финансијска тржишта у НБЈ, саветник за економску политику у Саветодавном центру за економска и правна питања ЕУ и члан Савета НБС. [\[1\]](#)

Као што се види, и Шошкићева биографија одсликава стручњака који вероватно нема намеру да мења досадашњи економски курс, нити да од свог положаја прави политичку функцију. Да Шошкић не би дошао у искушење да постане Јелашић, односно да не дође у искушење да прави проблеме, па макар и незнатне, припремљене измене Закона о НБС, које је недавно најавио премијер Мирко Цветковић. Према тренутно важећим прописима гувернер се бира већином гласова посланика Скупштине Србије, и има скоро искључиву надлежност за вођење монетарне политике. Према предлогу новог закона, ингеренције над монетарном политиком требало би да пређу у руке колективног органа, односно Савета НБС, у коме би гувернер био само први међу једнакима. Новог гувернера би предлагао председник републике, а више од половине чланова савета НБС бирала би Влада или Народна скупштина. Према мишљењима економиста, таквим поступком би се спречила превелика независност Народне банке, будући да би гувернера могли да прегласају чланови Савета, које би Влада могла да изабере тако да одговарају њеним интересима. Избором подобних људи би се такође отворила могућност да се у НБС доведу кадрови блиски интересима крупног капитала. За сада још није постигнута потпуна сагласност о предложеним изменама, али су оне према проценама вероватне, док је Шошкић изјавио је да би волео да буде изабран по новом закону. Он сам је више пута навео да неће битије мењати монетарну политику, и трудио се да остави утисак да „ће бити у стању да се одупре политичким притисцима“. Али, ако буде изабран по новом закону, неће бити погрешно рећи да је место гувернера Народне банке још једна кота коју су владајућа коалиција и тајкуни освојили. У том случају ћемо се у будућности чак понекад и сетити Јелашића, иако смо га једва преживели.

[\[1\]](#) Рођен у Београду 1967 године. Дипломирао, магистрирао и докторирао на Економском факултету у Београду. Награда Универзитета у Београду за најбољег дипломираног студента генерације 1989 године. Магистарска теза: Хартије од вредности и својинска трансформација: светска искуства и југословенски случај.

Докторска теза: Портфолио менаџмент и инвестициони фондови:
економско-статистичка анализа на примеру САД.

Досадашње запослење: Асистент приправник на Економском факултету у Београду (1992-1994); асистент (1994-1999); доцент (1999-2005). Извршни директор Stockbroker A.D. (1999-2000). Специјални саветник за финансијска тржишта у Народној Банци Југославије (крај 2000 – 2002). Саветник за економску политику у СЦЕПП-у, Саветодавном центру за економска и правна питања Европске Уније (2002 - 2003). Члан Савета Народне банке Србије (2003-2004).

Садашње запослење: Ванредни професор на Економском факултету у Београду и менаџинг партнер у Центру за инвестиције и финансије. Наставна активност: Економска статистика (редовне студије), Финансијска тржишта (редовне студије), Међународна финансијска тржишта и банкарство (последипломске студије), Анализа ризика и портфолио структуре (последипломске студије), Финансијски деривати (на енглеском језику) на Економском факултету у Београду. Поред тога изводио је наставу из Финансијских тржишта и институција (редовне студије), Финансијски менаџмент (редовне студије), и Међународни бизнис и Економија (executive MBA program) на Универзитету Nebraska, Omaha, USA (2002). Такође, током 2002, био је гостујући предавач на University of California at Berkeley, University of New Heaven и University of Rhode Island.

Усавршавања: Летњи универзитет, Metz, France, 1990, (Програм спонзорисан од стране Министарства финансија Републике Француске); Последипломско истраживање у области финансија - Florida State University, Tallahassee, USA, 1994; Последипломско истраживање у области финансија, University of Rhode Island, Kingston, USA, 1998, Централна банка Швајцарске; Летња школа, Gersensee, Switzerland, 2001, Fulbright Lecturing/Research Grant, University of Nebraska, Omaha, USA, 2002.

Објавио је више од 40 чланака и реферата из области приватизације, финансијских тржишта и транзиције у Југославији. Аутор је књиге *Хартије од вредности: управљање портфолиом и инвестициони фондови*

и коаутор је књига

Економска статистика

и

Берзански појмовник

.

Гувернер према плану

Пише: Младен Ђорђевић
недеља, 18 април 2010 16:08
